

Таким чином, в умовах правобережного Лісостепу України на сірих опідзолених ґрунтах для отримання врожайності насіння вики ярої на рівні 3,5 т/га є доцільним на фоні інокуляції насіння вносити повну норму мінеральних добрив ($N_{30}P_{60}K_{60}$) та застосувати позакореневі підживлень у фазу гілкування та бутонізації культури.

УДК 635.132:631.527

Харицький М.В., Позняк О.В.

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН

ГЕТЕРОЗИСНА СЕЛЕКЦІЯ МОРКВИ ПОСІВНОЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ПРИСКОРЕННЯ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Основним завданням селекції моркви посівної є створення конкурентоспроможних сортів і гібридів, що вирізняються комплексом господарсько-цінних ознак. Одержання вітчизняних форм, які відповідають зазначеним вимогам, можливе завдяки застосуванню нових та підвищенні ефективності існуючих методів оцінки, виділення і створення вихідних ліній та гібридів. Метою роботи є відпрацювання методичних підходів по практичному створенню батьківських ліній моркви посівної (стерильних, фертильних і закріплювачів стерильності) для умов північного Лісостепу і Полісся України.

Наукова робота виконана в 2006-2010 рр. на Дослідній станції «Маяк» ІОБ НААН згідно тематики наукових досліджень Інституту овочівництва і баштанництва НААН за темою 16.01/005 «Розробити прискорений метод створення вихідного матеріалу моркви та створити ранньостиглий конкурентоспроможний гібрид F_1 з відпрацьованою системою насінництва». Вихідним

матеріалом для селекції були сорти і гібриди F_1 вітчизняної і зарубіжної селекції. Одержання нового вихідного матеріалу проводили шляхом інбридингу та схрещувань (беккроси, топкроси, парні) з наступними індивідуальними доборами.

Основним методом селекції моркви посівної є гетерозисна селекція на основі цитоплазматичної чоловічої стерильності, яка дозволяє швидко комбінувати та накопичувати цінні ознаки в рослині. Крім того, гібриди F_1 мають ряд незаперечних переваг у порівнянні з сортами в урожайності, високій однорідності морфологічних, біохімічних і господарських ознак, адаптованості до умов навколишнього середовища, стійкості до хвороб тощо. Актуальними в умовах ринку є розробка ефективних методик прискорення селекційного процесу, які дозволяють значно розширити асортимент генофонду конкурентоздатних батьківських ліній А, В і С.

Процес створення стерильних ліній за класичною схемою є досить складним і тривалим. За традиційною схемою для передачі ознаки стерильності і закріплення її в потомстві, тобто власне створення ліній А і В, потрібно 10-12 років. Тому в гетерозисній селекції моркви посівної основним завданням у сучасних умовах є отримання лінійного матеріалу за короткий проміжок часу. В основу нашого дослідження було поставлено завдання скоротити період створення стерильних ліній. Суть винаходу полягає в тому, що для одержання стерильної лінії в якості вихідного матеріалу використовують гібриди F_1 , які мають цитоплазматичну чоловічу стерильність петалоїдного типу. В якості вихідної форми для одержання лінії закріплювача стерильності використовували близький за морфотипом до чоловіче стерильної форми сорт. У результаті оцінки гібридів та беккросних родин на їх основі, найбільш перспективними виділено гібриди Bangor F_1 , Boston F_1 , Caro-tex F_1 , як такі, що забезпечили стабільний прояв ознаки стерильності типу петалоїд. За свідченням літературних джерел, використання типу браун ускладнюється через труднощі закріплення, появу частково фертильних форм та мінливістю під дією екологічних факторів, тому свою

роботу ми зосередили на одержанні стерильних аналогів саме з петалоїдним типом стерильності. В якості донора для створення лінії закріплювача стерильності використали сорт Нантська харківська. Даний спосіб дає можливість скоротити селекційний процес по створенню стерильної лінії до 6 років (патент на корисну модель №37570). Результатом застосування даного методу стало створення чоловіче стерильної лінії ЧС-3/98-1П та лінії закріплювача стерильності ЧФ-3/98-3. Лінії зареєстровані у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України у 2009 році (Свідоцтва про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні №587 і №588).

Робота зі створеними на ДС «Маяк» ІОБ НААН лініями продовжується з метою їх розмноження, перевірки на комбінаційну здатність та широкого використання у селекційних програмах для одержання вітчизняних гетерозисних гібридів F_1 .

УДК 631.521.52.22: 526.24

Хом'як М.М., Добрянська Н.А., Гармич Д.Ю.

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЗЛАКОВИХ ТРАВ У ПЕРЕДКАРПАТТІ

В сучасних умовах пошуку нових форм господарювання і створення різних типів господарств, важливим шляхом збільшення виробництва та підвищення якості кормів, без розширення кормової площі, є створення нових сортів кормових культур. Такими кормовими культурами в західних областях України є багаторічні злакові трави (грязиця збірна і тимофіївка лучна). Ці трави мають важливе значення як у лучному, так і польовому травосіянні. Поряд з високою врожайністю, вони характеризуються високою кормовою цінністю. Успішне впровадження